

บทวิจารณ์หนังสือ

Book Review

วันทนา กิติศรีวรพันธุ์¹

Wantana Kitisrivoraphan

นวัตกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาอีสาน

Innovation promoting the learning of E-saan wisdom

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสารสนเทศประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญและอยู่กระจายในแต่ละท้องถิ่น มีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิต แสดงถึงประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่นและมีความหลากหลายแตกต่างกันออกไปในแต่ละภูมิภาค สะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองได้อย่างชัดเจน ภูมิปัญญาหลากหลายสาขาเหล่านี้หากได้รับการจัดเก็บรวบรวมรักษาไว้อย่างเป็นระบบจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ด้วยเหตุนี้ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่นจึงดำเนินการจัดตั้ง “มูมอีสานสนเทศ” ขึ้นเพื่อให้บริการสารสนเทศเฉพาะทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน

จากการดำเนินงานดังกล่าว สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้พัฒนา “มูมอีสานสนเทศ” อย่างต่อเนื่องด้วยการนำนวัตกรรมทางเทคโนโลยีเพื่อจัดทำฐานข้อมูลอีสานสนเทศ โดยเลือกใช้โปรแกรม KnowledgebasePublisher ซึ่งเป็นโปรแกรมรหัสเปิด (Open source) ทั้งนี้

เพื่อส่งเสริมให้มี การนำภูมิปัญญาอีสานมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น โดยผู้ใช้บริการสามารถสืบค้นข้อมูลและได้รับสื่อสารสนเทศในรูปแบบดิจิทัลทางระบบออนไลน์ตลอด 24 ชั่วโมง

หนังสือเล่มนี้ ผู้เขียน นายภา เด็ดขุนทด บรรณารักษ์ชำนาญการพิเศษ สังกัดกลุ่มภารกิจส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เรียบเรียงขึ้นจากประสบการณ์ตรงของการปฏิบัติงานด้านการให้บริการสารสนเทศท้องถิ่นของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในภูมิภาคอีสานซึ่งเป็นท้องถิ่นที่ร่ำรวยด้วยวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ก่อปรกด้วยความสนใจและเชิดชูภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการเป็นบรรณารักษ์นักพัฒนา ผู้เขียนจึงสามารถพัฒนางานในภาระหน้าที่นี้ได้อย่างเป็นรูปธรรม และสามารถถ่ายทอดความรู้ที่มีคุณค่าซึ่งอยู่ภายในตัว (Tacit knowledge) ออกมานำเสนอต่อผู้อ่านรวม 6 บทเป็นการประมวลความรู้ตามลำดับขั้นตอนที่จะช่วยให้ผู้อ่านสามารถติดตามและเข้าใจได้โดยง่าย ดังนี้

¹ บรรณารักษ์ชำนาญการ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา

บทที่ 1 บทนำ : การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการกล่าวถึงความเป็นมาของภารกิจส่งเสริมการเรียนรู้ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาาระบบราชการไทยหรือการปฏิรูปการศึกษาซึ่งเชื่อมโยงมายังการปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าวของห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่จะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการทำให้นักในสังคมมีความรู้ มีคุณภาพได้อย่างยั่งยืนด้วยการจัดให้มีแหล่งบริการสารสนเทศที่มีอาคารสถานที่และบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ระบบและเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ มีทรัพยากรสารสนเทศที่หลากหลายและทันสมัย มีการให้บริการที่ดีและมีบุคลากรห้องสมุดที่มีคุณภาพ สิ่งเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้การพัฒนาวัฒนธรรมห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้รับบริการประสบผลสำเร็จ

บทที่ 2 : การวางแผนพัฒนาฐานข้อมูลอีสานสนเทศ เริ่มจากการออกแบบกระบวนการทำงานโดยอาศัยการบริหารจัดการตามวงจรของเดมมิ่ง (Plan Do Check Action) ออกแบบระบบงานโดยแสดงในรูปแผนภูมิการเคลื่อนไหวของงาน (Flow chart) ทำให้เข้าใจถึงกระบวนการได้โดยง่าย ต่อมาจึงออกแบบโครงสร้างพื้นฐานที่เน้นเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ ที่เหมาะสมตามเกณฑ์ที่ควรจะเป็น ในที่สุดได้พิจารณาเลือกใช้โปรแกรม Knowledgebase Publisher ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์รหัสเปิด (Open source software) จากนั้นจึงกำหนดขอบเขตข้อมูล/สารสนเทศที่จะเก็บรวบรวมในฐานข้อมูลออกเป็น 11 สาขาครอบคลุมเนื้อหาภูมิปัญญาไทย ได้แก่ เกษตรกรรม อุตสาหกรรมและ

หัตถกรรม การแพทย์แผนไทย การจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กองทุนและธุรกิจชุมชน ศิลปกรรม ภาษาและวรรณกรรม ปรัชญา ศาสนาและประเพณี โภชนาการ วิศวกรรมและสถาปัตยกรรมไทย และทั่วไป

ในบทนี้ยังได้กล่าวถึงเรื่องการจัดการความรู้ที่ผู้เขียนสามารถถ่ายทอดจากประสบการณ์จริงในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการอันหลากหลาย และวิธีการหนึ่งที่น่าสนใจมากตามที่คุณเขียนกล่าวไว้ตอนหนึ่ง ได้แก่

“วิธีการหนึ่งคือการนำความรู้ที่ฝังลึกซึ่งมีอยู่ในตัวคนนั้น... ให้หลักมนุษยสัมพันธ์ จิตวิทยา ความอ่อนน้อมถ่อมตนในการเข้าหาผู้รู้ (Guru)... ต้องสร้างแรงบันดาลใจ ความไว้นือเชื่อใจ ความผูกพัน และการมีบริบทร่วมกัน จนเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้หรือถ่ายทอดความรู้ และเมื่อได้ความรู้มาแล้วต้องให้เกียรติผู้สร้างสรรค์ผลงานด้วยการขออนุญาตในการนำความรู้ไปเปิดเผยแก่สาธารณชน... ทั้งนี้เพราะความรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อผู้ให้ความรู้สมัครใจที่จะแบ่งปัน... หากมีเช่นนั้นแล้วเราจะได้เพียงความรู้ที่ถูกปิดบังซ่อนเร้น”

บทที่ 3 : การเขียนบทความและเรื่องย่อ เนื้อหาในส่วนนี้ผู้เขียนแนะนำวิธีการเขียนบทความและเรื่องย่อ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้และสื่อสารแก่สาธารณชนหรือผู้รับบริการห้องสมุดจากประสบการณ์ที่ผู้เขียนได้ปฏิบัติในการพัฒนาฐานข้อมูลอีสานสนเทศ เป็นส่วนที่ให้ความรู้ด้านนี้อย่างละเอียดและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อบรรณารักษ์ในการ

จัดเตรียมต้นฉบับสารสนเทศตั้งแต่ต้นจนพร้อมที่จะนำสารสนเทศดังกล่าวเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล

บทที่ 4 : การพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศ พัฒนานวัตกรรมโดยการนำโปรแกรม KnowledgebasePublisher ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์รหัสเปิดมาประยุกต์ใช้ในงานพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศ โดยสามารถสร้างหมวดหมู่และรายการสารสนเทศได้ไม่จำกัด โปรแกรมไม่ยุ่งยากซับซ้อน สามารถลบ แก้ไขและปรับปรุงข้อมูลได้ตลอดเวลา อีกทั้งยังสืบค้นง่าย สะดวกและรวดเร็ว ผู้เขียนได้อธิบายถึงขั้นตอนและวิธีการในการจัดการสร้างฐานข้อมูลแต่ละขั้นตอนอย่างละเอียด มีภาพประกอบคำอธิบาย ทำให้เข้าใจง่าย ห้องสมุดที่สนใจสามารถเรียนรู้และนำไปพัฒนาประยุกต์ใช้สร้างฐานข้อมูลของตนเองได้เป็นอย่างดี

บทที่ 5 : การสืบค้นข้อมูลและการให้บริการสารสนเทศ เป็นการอธิบายถึงช่องทางและวิธีการเข้าถึงข้อมูลในฐานข้อมูลสารสนเทศอย่างละเอียด เป็นลำดับขั้นตอน มีภาพประกอบการสืบค้นเพื่อช่วยให้เข้าใจระบบการทำงานของโปรแกรมได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

บทที่ 6 : บทสรุป ผู้เขียนเรียบเรียงขึ้นจากประสบการณ์ตรงของการดำเนินงานในการนำนวัตกรรมโปรแกรมรหัสเปิดมาประยุกต์สร้างฐานข้อมูลสารสนเทศ อธิบายถึงข้อดีและข้อพึงระวังในการพัฒนาฐานข้อมูล ทำให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้เป็นอย่างมาก ไม่ต้องเสียเวลาในการลองผิดลองถูก สามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนาต่อยอดได้ทันที

กล่าวโดยสรุปหนังสือเล่มนี้เหมาะอย่างยิ่งสำหรับผู้อ่านที่เป็นบรรณารักษ์ นักเอกสารสนเทศ ผู้บริหารสถาบันบริการสารสนเทศ รวมทั้งผู้ที่สนใจการพัฒนานวัตกรรมห้องสมุดเพื่อการบริหารจัดการฐานข้อมูลเฉพาะด้าน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรณารักษ์ห้องสมุดที่กำลังศึกษาเรียนรู้หรืออยู่ในระหว่างการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อจัดเก็บข้อมูลและให้บริการสืบค้นได้ทางออนไลน์ หนังสือเล่มนี้จัดได้ว่าเป็นต้นแบบที่ให้ความรู้ด้านการพัฒนาฐานข้อมูลเฉพาะทางของสถาบันบริการสารสนเทศด้วยการใช้โปรแกรมรหัสเปิดที่สมบูรณ์เล่มหนึ่ง

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

นายิกา เด็ดขุนทด. (2553). นวัตกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาอีสาน. ขอนแก่น : สำนักวิทยบริการ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 87 หน้า. ราคา 80 บาท.